

Tomáš Bratina

Masaryk University

<https://orcid.org/0000-0002-2186-6431>

Spor etter det samiske kasussystemet i indrefinnmarksmålet

Traces of the Sámi case system in the indrefinnmarksmål dialect

The article deals with the Norwegian dialect of the interior of Finnmark county. This is an area that has historically been closely linked to the Finno-Ugric population. The coexistence of Norwegian as a representative of the Indo-European languages and Sámi as a representative of the Uralic languages may have resulted in several specific features. The aim of this article is to identify those features related to the Sámi case system: occurrence of atypical prepositions and an unusual local perspective. In my analysis, I rely on data from the Nordic Dialect Corpus (*Nordisk dialektkorpus*) – an electronic database that contains records of authentic dialect conversations in various regions of Norway. The interior of the county of Finnmark is represented by three places: Kautokeino, Tana and Lakselv.

Keywords: indrefinnmarksmål, language contact, case system, preposition, Norwegian, Sámi

Nøkkelord: indrefinnmarksmål, språkkontakt, kasus, preposisjon, norsk, samisk

Nord-Norge er et område der en rekke folkeslag, som samer, nordmenn og kvener, har levd sammen i århundrer¹. Til tross for det språklige mangfoldet som preger dette området, og som kan ha ført til ulike morfologiske, syntaktiske, semantiske og fonologiske særpreg, har lokale norske dialekter sjelden vært gjenstand for

¹ Den eneste dokumenterte pidginen i Skandinavia, russenorsk, har også sin opprinnelse i Nord-Norge. Russenorsk er et pidginerspråk som kombinerer elementer fra norsk og russisk. Den ble brukt blant fiskere og handelsmenn på den norsk-russiske grensen i perioden fra 1600-tallet til begynnelsen av 1900-tallet. Grunnen til at den ikke ble kreolisert i løpet av sin lange historie var dens eksklusive karakter (den ble utelukkende brukt i forbindelse med handel i sommermånedene) og eksistensen av en minimal mengde grammatikk eller vokabular (Jahr 1984: 104). Revolusjonen i 1917 betydde ikke bare slutten på handelen mellom nordmenn og russere, men også slutten på selve pidginens eksistens. Selv om russenorsk ble brukt i relativt lang tid, påvirket den ikke andre språk i nevneverdig grad (Jahr 1984: 105).

forskning. Det ble tidligere antatt at nordnorske dialekter ikke inneholdt noen vesentlige særtrekk.

Gjennombruddet i studiet av språkkontakt mellom det norske og samiske språket kom først etter andre verdenskrig². En kort, men informativ artikkel om kjennetegnene ved norsk dialekt i Lyngen av språkforskeren Asbjørn Nesheim (1952) var viktig i så henseende. Siden dette var usystematiske observasjoner, oppfordret Nesheim forskerne til å foreta mer detaljerte analyser. Dette målet begynte å bli realisert i større grad på 1980- og 1990-tallet. Emnet for de fleste av disse analysene har imidlertid vært dialektene i Troms. Den nordligste og østligste delen av landet, Finnmark, har lenge blitt holdt i bakgrunnen³. I analysen bestemte jeg meg derfor for å rette oppmerksomheten mot dette avsidesliggende hjørnet av Norge, og spesielt mot indre Finnmark. Dette er et område som historisk sett har vært nært knyttet til den finsk-ugriske befolkningen, samer og kvener. Sameksistensen mellom norsk som representant for de indoeuropeiske språkene og samisk eller kvensk som representanter for de uralske språkene kan ha resultert i flere særtrekk.

Indrefinnmarksmål er det norske talemålet i det samiske kjerneområdet. Det skiller seg fra de andre nordnorske dialektene ved at det inneholder morfologiske, syntaktiske og fonologiske særtrekk som stammer fra nær språkkontakt med samisk (Jahr og Skare 1996: 68)⁴. Geografisk kan man avgrense indrefinnmarksmål til kommunene Karasjok, Kautokeino og de indre strøkene av Tana (Jahr og Skare 1996: 70). Mitt mål er å identifisere trekkene knyttet til det samiske kasussystemet: atypisk stedspektiv og atypisk preposisjonsbruk. Disse trekkene har allerede blitt observert i flere undersøkelser (jf. Juntilla 1996; Dannemark 2004; Bull 2006; Johansen 2016). I analysen bygger jeg på data fra Nordisk dialektkorpus (versjon 4.0).

² Når det er snakk om språk, bruker jeg begrepet *samisk* som et synonym for *nordsamisk* i denne artikkelen.

³ Det indre strøket av Finnmark, så vel som selve regionen, har lenge ikke vært et prioritert forskningsområde. Til og med på 1980-tallet var det en vanlig holdning at folk i Finnmark og Nord-Troms ikke snakket dialekt, men talespråket til folk flest var normalisert bokmål (jf. Helleland og Papazian 1981: 57). En slik vrangforestilling har ført til at mange finnmarkinger ennå i dag enten tror at de snakker bokmål, eller de ser på dialekten sin som et mindreverdige uttrykksmiddel (Hatlebrekke 1996: 219).

⁴ I det analyserte området skiller man ikke mellom tonemer og *p, t, k* blir ikke aspirert; for andre norsktalende høres det nesten som *b, d, g* (Bull 1996:166). Når det gjelder morfologi, kan man nevne for eksempel genusavvik (*en eple* istedenfor *et eple*) og atypisk bruk av bestemt og ubestemt form (mine *tøflene* istedenfor mine *tøfler*). Blant syntaktiske særpreg regner vi objektstryking når objektet er kjent fra før, uvanlig verbalens (Han behersker [-]) og leddstilling (Ka du tænnge?). For mer informasjon, se Bull (2011) og Johansen (2009). For en grundig analyse av semantiske særpreg, se Dannemark (2004).

1. Kasus

I motsetning til norsk har nordsamisk et mer komplekst kasussystem. I nordsamisk er det sju kasus (Nickel og Sammallahti 2011: 303), mens i standard norsk finnes det bare to kasus, *nominativ* og *akkusativ* (Faarlund, Lie og Vannebo 1997: 19)⁵. Forskjellen mellom kasussystemene og mangelen på en tilsvarende struktur kunne potensielt ha ført til utviklingen av spesifikke trekk i begynnelsen av fornorskningen eller språkskiftet⁶. I indrefinnmarksmaal og andre språkkontaktdialekter kan vi fortsatt finne spor etter denne prosessen i form av et atypisk stedsperspektiv og bruk av preposisjoner som skiller seg fra bruken i andre norske dialekter.

1.1. Atypisk stedsperspektiv

I samisk er illativ en kasus som betegner bevegelse til eller inn i noe. I tillegg til situasjoner der en norsktalende ville forvente den, er illativ knyttet til en gruppe verb der den logiske sammenhengen ikke er så åpenbar, for eksempel det samiske verbet *báhcit* (på norsk *bli igjen*). Det kan være grunnen til at perspektivet «til stedet» ofte blir brukt istedenfor «på stedet» i talemålet til samisktalende når de snakker norsk.

- (1) Æ elta dæ **te byen**. (Nesheim 1952)
- (2) Dæm va **dit** å tok middjdag⁷. (Pedersen 1994:122)
- (3) Gjenstander som skrev seg fra Guovdageaidnu ble deponert **til** Gilišillju. (Dannemark 2004: 4)
- (4) **Dit** e eg heilt enig med deg. (Johansen 2009: 214)
- (5) Æ for **til** militære. (Johansen 2016: 85)

Som eksemplene viser, har fenomenet blitt observert i flere nordnorske språkkontaktområder.

1.2. Atypiske preposisjoner

Innledningsvis bør det nevnes at bruken av preposisjoner ikke er ensartet i dialekter rundt om i Norge. Det er stor variasjon i bruken av preposisjoner, for eksempel om noen sier «å gå gjennom døra» og «å gå mellom døra» kan være et dialektmerke.

⁵ «Kasus spiller en marginal rolle i norsk grammatikk. Det er heller ikke tale om bøyning i vanlig forstand (ved hjelp av endelser), men om suppletivbøyning, ettersom kasus er uttrykt i motsetningspar som *jeg – meg, hun – henne*. Den såkalte genitivendelsen *-s* regnes ikke som kasusendelse i moderne norsk» (Faarlund, Lie og Vannebo 1997: 19).

⁶ Martinussen (1996: 239) sier at det ikke kom språkskiftet til indre Finnmark etter andre verdenskrig. Først i de siste tiårene er det mulig at et språkskifte har begynt i indre Finnmark, men bare i begrenset grad.

⁷ Setningen *Dæm va dit å tok middjdag* peker også på en leksikalsk særegenhet. Pedersen (1994: 123) ville ha foretrukket uttrykket *å spise middag* istedenfor *å ta middag*.

Målet med denne undersøkelsen er imidlertid å belyse den atypiske preposisjonsbruken som kunne ha oppstått som følge av språkkontakt.

Analysen av tekster skrevet på norsk av tospråklige samiske studenter viste at preposisjonsbruken er klart det området der informantene avviker mest fra språknormen (Bull 2006; Todal 1996), og om lag 70 % av den normavvikende preposisjonsbruken fantes i uttrykk der samisk ville hatt lokativ (Bull 2006: 46). Den nordsamiske lokativen betegner nemlig ikke bare på/i stedet, men også fra stedet⁸. Formen *skuvllas* kan dermed, uten kontekst, bety både *på skolen* og *fra skolen*. I og med dette sammenfallet kan en tenke seg at det semantiske skillet mellom en påstedsrelasjon og en frastedsrelasjon ikke er så fremtredende for en samisktalende. Eksempel (6) illustrerer dette poenget. Informanten med samisk morsmål bestemte seg for preposisjonen *fra* istedenfor *i*.

(6) Han tar utgangspunkt **fra** morsmålet. (Bull 2006: 46)

I betydelig grad er kilden til den atypiske preposisjonsbruken også illativ. I tillegg til det allerede nevnte fenomenet med hyppigere bruk av perspektivet «til stedet» istedenfor «på stedet», manifesteres det ved økt forekomst av preposisjonen *til*. Resultatet er koblinger av type (7) og (8).

(7) Liker du **til** pølse? (Dannemark 2004: 5)

(8) Jeg er glad **til** fisk. (Bull 2006: 47)

Preposisjonen *hos* er også overbrukt.

(9) Jeg spurte **hos** henne. (Dannemark 2004: 16)

(10) Eg fekk hansken **hos** Per. (Bull 1996: 164)

Dette fenomenet kunne også observeres i det analyserte materialet fra indre Finnmark.

2. Metode og empiri

I analysen baserer jeg meg på data fra Nordisk dialektkorpus (versjon 4.0) – en elektronisk database som inneholder opptak av spontantale fra ulike regioner i Norge, Danmark, Sverige, Island og Færøyene. Indre Finnmark er representert

⁸ Dette gjelder ikke kvensk – et språk som også forekommer i flere nordnorske språkkontaktområder. I kvensk skiller man mellom *påstedskasus* (inessiv og adessiv) – kasus som uttrykker at noen eller noe befinner seg et sted – og *frastedskasus* (elativ og ablativ) – kasus som brukes til å uttrykke at noen eller noe fjerner seg eller blir fjernet fra noen eller noe. De smeltet ikke sammen som i samisk (Söderholm og Conzett 2017).

ved tre steder: Kautokeino, Tana og Lakselv. Innspillingen i området fant sted i 2010 (Tana, Lakselv) og 2011 (Kautokeino). Selv om det ikke er det mest aktuelle språklige sporet, kan materialet gi oss et viktig bilde av dialektens natur på den tiden.

Korpuset består av transkripsjoner av intervjuer og samtaler knyttet til lyd- og videoopptak. Opptakene transkriberes fonetisk og ortografisk. I korpuset er det også mulig å få tilgang til hele opptaket av intervjuet. Det er denne typen materiale som står sentralt i analysen. Jeg gikk nøye gjennom intervjuene og rettet oppmerksomheten mot de to ovennevnte fenomenene: atypisk stedsperspektiv og atypisk preposisjonsbruk.

Hver av de tre undersøkte tettstedene – Kautokeino, Tana og Lakselv – er representert med fire informanter: to menn og to kvinner; to representanter for den yngre generasjonen (respondenter født etter 1980) og to representanter for den eldre generasjonen (respondenter født før 1980), som vist i Tabell 1. De fleste respondentene bekreftet at de vokste opp på sitt daværende bosted.

Tabell 1. Grunnleggende informasjon om respondenter

Informantkode	Kjønn	Fødselsår	Oppvekststed	Morsmål
kautokeino_01um	mann	1994	Kautokeino	norsk
kautokeino_02uk	kvinne	1981	Kautokeino	norsk
kautokeino_03gm	mann	1952	Kautokeino	samisk
kautokeino_04gk	kvinne	1959	Kautokeino	samisk
tana_01um	mann	1988	Tana	norsk
tana_02uk	kvinne	1986	Rustefjelbma og Torhop	norsk
tana_03gm	mann	1949	Luftjok	norsk
tana_04gk	kvinne	1950	Tana	norsk
lakselv_01um	mann	1986	Indre Billefjord og Lakselv	norsk
lakselv_02uk	kvinne	1994	Indre Billefjord og Lakselv	norsk
lakselv_03gm	mann	1939	Lakselv	norsk og kvensk
lakselv_04gk	kvinne	1960	Stabbursnes	samisk

Informantene deltok i to typer opptak: et mer formelt intervju utført av prosjekt-assistenten – som denne analysen bygger på –, og en uformell samtale mellom to informanter. Begge typer representerer imidlertid spontantale (Johannessen et al. 2009: 74). Den avgjørende faktoren for valget av det mer formelle intervjuet som analysemateriale var dens enhetlige struktur. I motsetning til uformell samtale ble hver respondent stilt de samme spørsmålene. I tillegg var lengden på de formelle intervjuene nesten den samme, noe som ikke kan sies om den uformelle samtalen⁹.

⁹ Jeg tar utgangspunkt i standardavviket: det mer formelle intervjuet (453,11), den uformelle samtalen (1100,07).

3. Analyse

Analysen er todelt. Først tar jeg for meg *atypisk stedsperspektiv*. Deretter konsentrerer jeg meg om tilfeller av *atypisk preposisjonsbruk* i indrefinnmarksmål. Jeg vil gjøre oppmerksom på at alle eksempler fra Nordisk dialektkorpus er transkribert lyd nært etter standarden man finner i Helleland og Papazian (2005).

3.1. Atypisk stedsperspektiv i indrefinnmarksmål

I talemålet til respondenter fra indre Finnmark fant jeg bare ett potensielt tilfelle av dette fenomenet.

- (11) Ætte værert så ble de **å stå ut** på trappa å hænngje sånn såmm alle jor.
(Nordisk dialektkorpus v. 4.0, lakselv_02uk)

I eksempel (11) etterfølges verbet *stå* av adverbet *ut*, selv om vi ville forvente adverbet *ute*. Under disse forholdene samsvarer funnet med tidligere forskning (jf. Nesheim 1952; Pedersen 1994; Dannemark 2004; Johansen 2009, Johansen 2016) som har vist at i språkkontaktområder ofte blir tilstedsadverb brukt istedenfor påstedsadverb. Samtidig er det viktig å peke på en annen tolkning, nemlig at *ut* opptrer her som en del av preposisjonen *utpå* i betydningen «på utsiden eller ytterste delen av noe; ute på» (Det Norske Akademis Ordbok 2024). Sett fra dette perspektivet ville ikke setningen indikere et atypisk stedsperspektiv. I tillegg kan det heller ikke utelukkes at informanten brukte apokope i sin tale¹⁰. Eksempelet kan dermed ikke tas som et ubestridelig bevis på fenomenets tilstedeværelse i materialet.

3.2. Atypiske preposisjoner i indrefinnmarksmål

I motsetning til *atypisk stedsperspektiv* fant jeg flere eksempler på det man kan kalle for *atypisk preposisjonsbruk* i indrefinnmarksmål. Dette fenomenet hadde to former: enten ble en preposisjon forvekslet med en annen (12), eller så dukket det opp en preposisjon der den ikke burde ha vært i det hele tatt (13).

- (12) Så d e vælldi irriterene på diktat **ti** samisken. (Nordisk dialektkorpus v. 4.0, kautokeino_01um)
(13) Dæmm blanne **på** de dær. (Nordisk dialektkorpus v. 4.0, lakselv_02uk)

¹⁰ Det analyserte materialet er ikke omfattende, og det er ikke lett å avgjøre om respondenten skiller klart mellom formene *ut* og *ute* i sin tale. Hypotesen virker imidlertid usannsynlig siden informantene brukte den uapokoperte formen *ute* minst én gang: «De e gannske greitt å kunne slappe av me fillm en gannng i blantt ætter **å ha vært ute** i fjøs'n i flere tima» (Nordisk dialektkorpus v. 4.0, lakselv_02uk).

I eksempel (12) finner vi preposisjonen *til* i uttrykket som vanligvis forekommer med preposisjonen *i* – for eksempel *diktat i norsk* eller *diktat i samisk*. Den atypiske preposisjonsbruken opptrer også i eksempel (13). I dette tilfellet anser jeg bruken av preposisjonen *på* som overflødig, siden i standardspråket ville verbet *blande* bli fulgt av et objekt uten en preposisjon. Hvis vi setter søkelyset på fenomenets karakter, er det formen presentert i eksempel (13) som oftest forekom i talemålet til respondentene fra Indre Finnmark, som vist i Tabell 2.

Tabell 2. Forekomst av den atypiske preposisjonsbruken i henhold til fenomenets karakter

Fenomenets karakter	Antall forekomster
En preposisjon ble forvekslet med en annen	7
En preposisjon der den ikke burde ha vært	12
Totalt	19

Det er viktig å tilføye at i statistikken er det ikke inkludert eksempler der en annen, f.eks. mindre frekvent, men fortsatt akseptabel preposisjon forekommer. Dette gjelder også situasjoner der bruk av preposisjonen var valgfri; eksempel (14) er riktig både med og uten *på*. Jeg anså ikke slike tilfeller som avvik fra standardspråket.

(14) å passe [-] denn onngen (Nordisk dialektkorpus v. 4.0, kautokeino_04gk)

Globalt sett dukket den atypiske preposisjonsbruken opp i 1,4 % av preposisjonsfrasene. Andelen kan fremstå som liten, men fenomenet kunne bli observert i talemålet til åtte av tolv informanter. Unntaket var respondenten *tana_01um*, *lakselv_01um*, *kautokeino_02uk* og *kautokeino_03gm*.

Tabell 3. Forekomst av den atypiske preposisjonsbruken i *indrefinnmarksmål*

Atypisk preposisjon	Preposisjonsfraser totalt	%
19	1349	1,41 %

Retter vi oppmerksomheten mot generasjonskriteriet, ser vi at fødselsåret ikke spilte en viktig rolle i forekomsten av fenomenet. I den eldre generasjonens talemål opptrådte fenomenet i 1,3 % av preposisjonsfrasene, mens i den yngre generasjonen var andelen 1,6 %. Samtidig bør det bemerkes at mer enn halvparten av forekomstene hos den yngre generasjonen tilhørte respondenten *kautokeino_01um*. I gruppen bestående av informanter født før 1980 var fenomenet jevnere fordelt.

Tabell 4. Forekomst av den atypiske preposisjonsbruken i henhold til generasjonskriteriet

Respondenter født før 1980			Respondenter født etter 1980		
Atypisk preposisjon	Preposisjonsfraser totalt	%	Atypisk preposisjon	Preposisjonsfraser totalt	%
11	846	1,3 %	8	503	1,6 %

Tidligere studier relaterte fenomenet i størst grad til samisk illativ og lokativ (jf. Dannemark 2004; Bull 2006). Mine funn er i samsvar med denne hypotesen. Samtidig observerte jeg tilfeller der en direkte forbindelse med samisk ikke er entydig.

3.2.1. Illativ

Illativ kalles for tilstedskasus. I tillegg til det allerede nevnte fenomenet med hyppigere bruk av perspektivet «til stedet» istedenfor «på stedet», manifesteres det ved økt forekomst av preposisjonen *til* (jf. Dannemark 2004). Ifølge Bull (2006: 47) gjelder det først og fremst konstruksjoner der en på norsk helst vil ha det nominale leddet som indirekte objekt, som i (15), (16) og (17):

- (15) Sømm æ fártællte **ti** hann hær ute. (Nordisk dialektkorpus v. 4.0, kautokeino_02uk)
- (16) Koss'n ska æ fárlare de hær **ti** henne? (Nordisk dialektkorpus v. 4.0, kautokeino_04gk)
- (17) Æ kunne ikke fárlare **till** lærerinna koffár æ va kámmet seint. (Nordisk dialektkorpus v. 4.0, kautokeino_04gk)

I tillegg til tendensen til å bruke preposisjonsuttrykk istedenfor indirekte objekt også når indirekte objekt er å foretrekke¹¹, har jeg lagt merke til det ovennevnte uttrykket *diktat til samisken*.

- (18) Så d e vælldi irriterene på diktat **ti** samisken. (Nordisk dialektkorpus v. 4.0, kautokeino_01um)

Respondenten snakker om diktat i forbindelse med rettskrivningsøvelsen. I denne betydningen ville vi i standardspråket foretrekke preposisjonen *i* istedenfor *til* – *diktat i samisk*. Hvis vi oversetter uttrykket til samisk, må vi bruke illativformen, dvs. *diktáhta čállit dárogilli*. Uttrykket kan derfor potensielt tolkes som en samisk interferens.

¹¹ Det er imidlertid viktig å påpeke at fenomenet også forekommer andre steder i Norge, ikke bare i områder med språkkontakt, og valget mellom nominal og preposisjonsfrase som indirekte objekt er gjerne styrt av pragmatiske og referensielle forhold (Faarlund, Lie og Vannebo 1997: 727). I Nordisk dialektkorpus (v. 4.0) finner man uttrykket *forklare til* også i Oppdal i Trøndelag og uttrykket *fortelle til* f.eks. i Volda, Kristiansand og Bjugn.

3.2.2. Lokativ

I samisk kalles lokativ for påsteds- eller frastedskasus. Den brukes når noe er lokalisert på et gitt sted eller når noe kommer fra et gitt sted. Formen *goadis* kan dermed uten kontekst bety både *i tellet* og *fra tellet*. For en person med samisk morsmål er denne forskjellen ikke nødvendigvis åpenbar. Resultatet er uttrykk av typen (19) der preposisjonen *fra* opptrer istedenfor preposisjonen *i*.

(19) Han tar utgangspunkt **fra** morsmålet. (Bull 2006: 46)

I det analyserte materialet observerte jeg to eksempler som peker på en mulig sammenheng med lokativ. Begge inneholder preposisjonen *hos* som jeg anser som overflødig.

(20) Ho hadde sport **hoss** di anndre. (Nordisk dialektkorpus v. 4.0, kautokeino_04gk)

(21) Ho sporte **hos** lærerinna koffår æ måtte sitte ijenn. (Nordisk dialektkorpus v. 4.0, kautokeino_04gk)

Verbet *spørre* er relatert til lokativ i samisk (*jearadit*). Preposisjonen *hos* kan derfor fungere som et element som uttrykker lokativens statiske funksjon. Dannemark (2004: 16) og Bull (2006: 46) tilføyer at denne uttrykksmåten forekommer i norsk i de områdene der samisk er i bruk eller har vært i bruk, og det er sannsynlig at preposisjonsfrasen er et resultat av samisk interferens i norsk. Denne hypotesen støttes av en annen forekomst av uttrykket i Nordisk dialektkorpus (v. 4.0), nærmere bestemt i talen til en respondent fra Kåfjord:

(22) Ka u trur ko mannge ganngje F2 sport **hoss** meg omm ikk e sku bynn i kor? (Nordisk dialektkorpus v. 4.0, kaafjord_03gm)¹²

Kåfjord har hatt betydelig språkkontakt med samisk (Westergaard 2015: 176) og i motsetning til andre Nord-Troms kommuner gikk språkskiftet tregere her (Johansen 2010: 19). Dette kan være grunnen til at den ovennevnte konstruksjonen også brukes i dette området¹³.

3.2.3. Ukjent årsak

I forbindelse med den atypiske preposisjonsbruken er det ikke alltid mulig – selv på et hypotetisk nivå – å peke på en mulig sammenheng med samisk. Eksempel (23) er et bevis på det. Her finner vi overflødig bruk av preposisjonen *med*.

¹² Navn er anonymisert ved hjelp av en stor bokstav og et tall, for eksempel F2 som i dette eksempelet.

¹³ For mer informasjon om samiske substrattrekk i Kåfjord, se Johansen (2009: 211–214).

- (23) Så e de mer natuli fárr dæmm å snakke **me** samisk. (Nordisk dialektkorpus v. 4.0, kautokeino_01um)

Som en mulig forklaring på den uvanlige preposisjonsfrasen tilbys respondentens samiske bakgrunn. Denne hypotesen ser imidlertid ikke ut til å være entydig. For å kunne snakke om samisk interferens bør det forekomme komitativ – kasus som ofte gir betydningen «med» – i den samiske oversettelsen, med det er ikke tilfelle. Uttrykket «snakke samisk» heter *hupmat sámegillii* på samisk; substantivet *sámegiella* (samisk) får illativformen *sámegillii*, ikke komitativformen *sámegielain*¹⁴. Det er også i Bulls (2006: 48) analyse vi finner en annen lignende konstruksjon med preposisjonen *med*:

- (24) kommunisere **med** andrespråket (Bull 2006: 48)

Bull (2006: 48) knytter dette avviket til samisk komitativ. Den samiske oversettelsen, som hun angir i artikkelen, inneholder ordet *giella* (på norsk *språk*) i komitativ (*gielain*): *gullahallat nuppin gielain*. Det er imidlertid viktig å understreke at også denne konjunksjonen forekommer mest hyppig og naturlig sammen med illativ i samisk¹⁵. Årsaken til de ovennevnte konstruksjonene er derfor uklar.

Avslutning

Målet med denne artikkelen har vært å dokumentere det samiske språkets potensielle innflytelse på indrefinnmarksmål. To fenomener har vært i fokus: atypisk stedsperspektiv og atypisk preposisjonsbruk. Med utgangspunkt i den historiske utviklingen av indre Finnmark har jeg forsøkt å plassere de nevnte avvikene i en samisk kontekst. Samtidig vil jeg påpeke at disse avvikene ikke nødvendigvis må skyldes språkkontakt og språkskifte. Det kan ikke utelukkes at også andre faktorer har bidratt til variasjonene. Et godt eksempel på dette er overbruk av formene *fortelle til* og *forklare til*. Dataene viser at disse uttrykkene brukes også der det ikke har vært språkskifte. Analogien med samisk synes derfor ikke å være den eneste mulige. Det er også viktig å understreke at alle eksemplene jeg arbeidet med i analysen, var idiosynkratiske.

¹⁴ Det er nødvendig å tilføye at i nordsamisk finnes det et spesielt verb som betyr å *snakke samisk* – *sámástit*.

¹⁵ Takk for tilbakemeldingen fra en anonym korrekturleser. Dette faktumet er bekreftet av Samisk interaktivt korpus (2024). Korpuset inneholder ingen forekomster av den identiske konstruksjonen som Bull rapporterte (*gullahallat nuppin gielain*). Tvert imot ble formen med illativ (*hállat nuppigillii*) funnet flere ganger i korpuset.

Til slutt vil jeg gjerne påpeke at det analyserte materialet ikke er helt oppdatert, da det ble innhentet i 2010 og 2011. Den nåværende situasjonen kan dermed være annerledes. I framtidige studier vil det derfor være interessant å se hvordan fenomenets karakter har endret seg over tid.

Litteratur

- Bull, T. (1996). Språkskifte hos kvinner og menn i ei nordnorsk fjordsamebygd. I: E.H. Jahr, O. Skare (red.). *Nordnorske dialektar*. Oslo: Novus forlag, s. 185–200.
- Bull, T. (2006). Norsk – Når grunnlaget er samisk. *Berliner Beiträge zur Skandinavistik* Bd. 9: 31–59.
- Bull, T. (2011). Samisk påverknad på norsk språk. *Norsk som andrespråk* 27(1): 5–32.
- Dannemark, N. (2004). *Andrespråkslæring: Trekk ved samisk og norsk som andrespråk*. Guovdageaidnu: Sámi allaskuvla.
- Det Norske Akademis Ordbok: NAOB. (2024). <https://naob.no/> [tilgang: 10.01.2024].
- Faarlund, J.T, Lie, S., Vannebo, K.I. (1997). *Norsk referansegrammatikk*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Hatlebrekke, H. (1996). Snakker finnmarkingene bokmål? I: E.H. Jahr, O. Skare (red.). *Nordnorske dialektar*. Oslo: Novus forlag, s. 219–222.
- Helleland, B., Papazian, E. (1981). *Norsk talemål: Lærestoff og tekster til 3 programseriar om norsk talemål*. Oslo: NRK skoleradioen.
- Helleland, B., Papazian, E. (2005). *Norsk talemål: Lokal og sosial variasjon*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Jahr, E.H., Skare, O. (red.). (1996). *Nordnorske dialektar*. Oslo: Novus forlag.
- Jahr, E.H. (1984). Language contact in Northern Norway: Adstratum and substratum in the Norwegian, Sami and Finnish of Northern Norway. *Acta Borealia* 1(1): 103–112.
- Johannessen, J.B., Priestley, J., Hagen, K., Áfarli, T.A., Vangsnes, Ø.A. (2009). The Nordic Dialect Corpus – an Advanced Research Tool. I: K. Jokinen, E. Bick (red.). *Proceedings of the 17th Nordic Conference of Computational Linguistics NODALIDA 2009*. Odense: Northern European Association for Language Technology, s. 73–80.
- Johansen, Å.M. (2009). *Velkommen te' våres Norge: En kvalitativ studie av språkbytte og språkbevaring i Mandalen i Gáivuotna/Kåfjord*. Oslo: Novus forlag.
- Johansen, Å.M. (2010). Frå dobbelt stigma til dobbel stolthet: Språkkontakt i Nord-Norge i en ideologisk brytningstid. *NOA – norsk som andrespråk* 26(1): 7–29.
- Johansen, C.H. (2016). *Det hadde vært fryktelig om vi alle hadde bare snakka samisk: Substantiv, genus og visse andre trekk ved nominalfrasen i etnolekten/dialekten i Kokeelv*. Masteroppgave, Tromsø: Norges arktiske universitet.
- Juntilla, J. (1996). Språkkontakt i ei bygd i Nord-Troms. I: E.H. Jahr, O. Skare (red.). *Nordnorske dialektar*. Oslo: Novus forlag, s. 201–217.
- Martinussen, B. (1996). Mot én dialekt i Finnmark? I: E.H. Jahr, O. Skare (red.). *Nordnorske dialektar*. Oslo: Novus forlag, s. 238–248.
- Nesheim, A. (1952). Samisk og norsk i Lyngen. *Sameliv. Samisk Selskaps Årbok 1951–1952*: 123–129.
- Nickel, K.P., Sammallahti, P. (2011). *Nordsamisk grammatikk*. Karasjok: Davvi girji.
- Nordisk dialektkorpus v. 4.0 (2019). <https://tekstlab.uio.no/glossa2/ndc2> [tilgang: 10.01.2024].
- Pedersen, A. (1994). Restar av samisk i kaldfjordmålet. I: T. Holmen (red.). *Kvinneforskermaraton*. Tromsø: Universitetet i Tromsø, s. 115–128.
- Samisk interaktivt korpus. (2024). <https://gtweb.uit.no/korp> [tilgang: 10.01.2024].

- Söderholm, E., Conzett, P. (2017). *Kvensk grammatikk*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Todal, J. (1996). Interferens, negativ transfer, substrat eller etnolekt: Om det norske språket hos tospråklege samisktalende. I: A. Balto (red.). *Kunnskap og kompetanse i Sápmi*. Karasjok: Davvi girji, s. 107–117.
- Westergaard, M. (2015). Koffer dæm IKKE sir det? Om ordstilling i hv-spørsmål i nordnorske dialekter. *Norsk Lingvistisk Tidsskrift* 33(2): 175–199.